



Katarzyna Koszewska

## Co to są kompetencje społeczne?

Kompetencja to zakres wiedzy, umiejętności i odpowiedzialności; zakres pełnomocnictw i uprawnień do działania.

Kompetencja jest (potencjalną) umiejętnością, ujawniającą się w chwili wykonywania danego zadania lub predyspozycją do jego wykonania<sup>1</sup>.

**Kompetencje społeczne** to termin, któremu w ostatnim czasie przypisuje się duże znaczenie. Kształtowanie tych kompetencji ma na celu przygotowanie dzieci i młodzieży do funkcjonowania w zmieniających się warunkach społecznych. Współczesne społeczeństwa zmieniają się na wiele sposobów: geograficznie, społecznie, intelektualnie, zawodowo. Zwiększa się różnorodność i intensywność kontaktów między ludźmi, a nasze działania kształtują rzeczywistość nie tylko lokalną, ale i globalną.

### **W edukacji pojęcie kompetencji związane jest z procesem nauczania i uczenia się**

Dyskusja o kompetencjach społecznych nie jest łatwa, bowiem samo słowo kompetencja jest różnie definiowane. Próba pogodzenia różnych punktów widzenia podjęta została w „Słowniku nowych terminów w praktyce szkolnej”<sup>2</sup>, gdzie zamieszczono następującą definicję kompetencji: *Kompetencja to zakres wiedzy, umiejętności i odpowiedzialności; zakres pełnomocnictw i uprawnień do działania. Kompetencja jest (potencjalną) umiejętnością, ujawniającą się w chwili wykonywania danego zadania lub predyspozycją do jego wykonania.*

W dokumentach edukacyjnych można znaleźć też inne terminy, takie jak: **kompetencje, umiejętności, kwalifikacje, uprawnienia i obowiązki**. Często stosowane są one wymiennie. Warto więc sformułować jasną i prostą **definicję kompetencji**. Oto ona: Kompetencja to połączenie:

- opanowanej wiedzy z danego zakresu (wiem co),
- umiejętności (wiedza proceduralna – wiem jak i potrafię),
- postaw (chcę i jestem gotów wykorzystać swą wiedzę)<sup>3</sup>.

Niektórzy autorzy dodają jeszcze do tego zestawu, jako czwarty element kompetencji, cechy osobowości.

### **Dyskusja o kompetencjach społecznych nie jest łatwa, bowiem samo słowo kompetencja jest różnie definiowane**

W edukacji pojęcie kompetencji związane jest z procesem nauczania i uczenia się. W szkole kompetencje uczniów są kształtowane, zarazem jednak szkoła jest organizacją, która prawidłowo funkcjonuje dzięki zestawowi określonych kompetencji nauczyci-

<sup>1</sup> Goźlińska E. *Słownik nowych terminów w praktyce szkolnej*, CODN, Warszawa, 1997.

<sup>2</sup> Ibidem.

<sup>3</sup> Whiddett S., Hollyforde S. *Modele kompetencyjne w zarządzaniu zasobami ludzkimi*, Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2003.

cieli. Z punktu widzenia ucznia kompetencje pożądane u nauczycieli można pogrupować następująco<sup>4</sup>:

- kompetencje osobiste (ja jako człowiek),
- kompetencje interpersonalne (ja jako członek zespołów i w relacjach z innymi),
- kompetencje społeczne (ja jako członek społeczności lokalnej i społeczeństwa),
- kompetencje dydaktyczne (ja jako nauczyciel),
- kompetencje przywódcze (ja jako wychowawca),
- kompetencje merytoryczne (ja jako znawca danej dziedziny, nauczyciel przedmiotu),
- kompetencje organizacyjne (ja jako członek społeczności szkolnej i szkoły jako organizacji).

Według Zaleceń Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2006/962/WE z dnia 18 grudnia 2006 roku w sprawie kompetencji kluczowych (wspólnych, najważniejszych dla wszystkich) w procesie uczenia się przez całe życie *kompetencje społeczne to kompetencje osobowe, interpersonalne i międzykulturowe oraz wszelkie formy zachowań przygotowujących osoby do skutecznego i konstruktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym. Jest to związane z dobrem osobistym i społecznym. Ważne jest zrozumienie zasad postępowania i zwyczajów w różnych społeczeństwach i środowiskach, w których funkcjonują dane osoby.*

**Kompetencje społeczne  
na poziomie postaw  
wiążą się z otwartością  
na współpracę,  
uzewnętrznieniem  
norm moralnych,  
asertywnością, akceptacją  
i poszanowaniem innych  
ludzi, a także gotowością do  
pokonywania uprzedzeń**

Tak więc mówiąc o kompetencjach społecznych na poziomie wiedzy, mówimy o wiedzy związanej z wielokulturowym społeczeństwem, znajomości zasad, reguł, procedur postępowania przyjętych w określonych środowiskach, np. środowisku szkolnym, znajomości pojęć związanych z procesami grupowymi, znajomości zasad równości i przeciwdziałania dyskryminacji.

Kompetencje społeczne na poziomie umiejętności uczniów dotyczą efektywnego porozumiewania się bez względu na jakiekolwiek różnice, współpracy w grupie, podejmowania aktywności związanych z przeciwdziałaniem dyskryminacji, podejmowania trafnych decyzji, osiągania celów, rozwiązywania problemów, konfliktów, argumentowania własnych racji, tworzenia klimatu empatii i zaufania, zarządzania emocjami na poziomie zachowań itp.

Kompetencje społeczne na poziomie postaw wiążą się z otwartością na współpracę, uzewnętrznieniem norm moralnych, asertywnością, akceptacją i poszanowaniem innych ludzi, a także gotowością do pokonywania uprzedzeń.

Zatem kształtowanie (nie – rozwijanie) kompetencji społecznych w szkole dotyczy tworzenia takiego środowiska uczenia się i nauczania, aby zdobycie wiedzy w tym zakresie było możliwe, uczniowie mogli nabywać i doskonalić umiejętności społeczne oraz kształtować postawy sprzyjające satysfakcjonującemu funkcjonowaniu w relacjach indywidualnych, grupowych i międzyludzkich.

**Katarzyna Koszewska** jest trenerką psychoedukacji, redaktorem merytorycznym wielu poradników dla nauczycieli zajmujących się kształtowaniem kompetencji społecznych uczniów, nauczycielem konsultantem w Mazowieckim Samorządowym Centrum Doskonalenia Nauczycieli, kierownikiem Wydziału w Warszawie.

<sup>4</sup> Sielatycki M. [w:] *Mysleć, pracować, współpracować. Kompetencje społeczne na rynku pracy. Trening Kompetencji Społecznych – scenariusze lekcji*. Polska Fundacja Dzieci i Młodzieży, Warszawa 2012.